

Бабенко Людмила Леонідівна
доктор історичних наук, професор кафедри історії України, зав.
кафедри історії України
ПНПУ імені В.Г. Короленка

КАФЕДРА ІСТОРІЇ УКРАЇНИ: З ІСТОРІЇ СТВОРЕННЯ ТА ДІЯЛЬНОСТІ

Історія створення однієї з провідних кафедр Полтавського педуніверситету сягає своїм корінням до початків діяльності вишу. Її організаційні витoki суголосні з пошуками форм і змісту історичної освіти у підготовці вчителя в утвореному в 1914 р. учительському інституті. Поділу на кафедри тоді не було, а з утворенням інституту народної освіти в 1921 р. організацією навчально-методичної роботи викладачів займалися предметні комісії, котрі багато в чому нагадували сучасні кафедри. Історичні дисципліни входили до суспільствознавчої комісії. Кафедри ж розглядалися як науково-дослідні установи, які діяли не тільки при ІНО.

У 1920–1930-их рр. викладання історії України забезпечували талановиті педагоги й дослідники, яскраві особистості В.О. Пархоменко, Н.І. Мірза-Авакянц, П.М. Клепацький, П.М. Койнаш, С.І. Данішев. Вони започаткували нові напрями дослідження історії Полтавщини, створили науково-дослідну кафедру краєзнавства, публікували матеріали, які заповнювали істотні прогалини у забезпеченні студентів навчальною літературою з історії.

Більшовицька влада перетворила викладання історії у вищих навчальних закладах в ідеологічний інструмент, побудований на класових принципах. Тому чимало викладачів зазнали політичних переслідувань, а їхня науково-педагогічна діяльність обірвалася увязненнями або розстрілами (В.О. Пархоменко, Н.І. Мірза-Авакянц, П.М. Клепацький). Іншим тяжким випробуванням стала Друга світова війна, серед учасників якої були викладачі Ф.А. Редько, Г.І. Кулик, П.М. Денисовець, Л.С. Ліхіна).

Визначення поняття «кафедра», яке дає енциклопедичний словник, досить суше і знеособлене: у вищому навчальному закладі головне об'єднання науково-педагогічного складу з однієї або кількох споріднених дисциплін. Утім більшість викладачів навряд чи зверталися до словникової термінології, з хвилюванням переступаючи поріг кабінету, який і є тим магічним місцем, що іменується КАФЕДРОЮ. Для тих, кому випала щаслива нагода працювати на кафедрі історії України Полтавського національного педагогічного університету, це передусім колектив однодумців, висококваліфікованих педагогів і науковців, патріотів держави, історії якої вони навчають студентів, де панує повага до традицій факультету і університету, атмосфера творчого неспокою, дух новаторства і постійних наукових пошуків, співпраці з студентською молоддю. Сьогодні кафедра історії України, професорсько-викладацький склад якої представлений викладачами різних поколінь, багатогранне, насичене цікавими формами роботи і планами на майбутнє. А з чого все починалося? Де витoki історії одного з найважливіших підрозділів історичного факультету? Вони закладалися наполегливою працею попередників — фундаторів одного з найстаріших педагогічних вишів.

З утворенням у 1914 році Полтавського учительського інституту з трирічним терміном навчання постало питання забезпечення всебічної освітньої підготовки студентів. Однак поділу на кафедри тоді не існувало, і здебільшого викладачі забезпечували викладання відразу кількох дисциплін, в тому числі й історії. Звісно ж, імперське трактування історії унеможливлювало вивчення історії України як самостійної дисципліни.

Традиції історичної освіти, спрямованої на глибоке вивчення вітчизняної історії студентами, формувалися в період Української революції, коли в Полтаві на базі Українського народного університету при музеї губернського земства восени 1918 року виник Історико-філологічний факультет як державна вища школа.

Важливим етапом у розвитку навчального закладу стало об'єднання в квітні 1921 року Полтавського педінституту й Історико-філологічного факультету та створення на їх базі інституту народної освіти. Підготовка вчителів історії набуває нових форм з утворенням у складі словесно-історичного відділу соціально-історичного факультету. Організацією навчально-методичної роботи викладачів займалися предметні комісії, котрі багато в чому нагадували сучасні кафедри. Історичні дисципліни входили до суспільствознавчої комісії. Кафедри ж розглядалися як науково-дослідні установи, які діяли не тільки при ІНО.

1920-ті роки, позначені здобутками національно-культурного відродження, були періодом спалаху інтересу до історичного минулого українського народу, плідних пошуків нових напрямів і методів наукових досліджень. У самостійну галузь історичної науки переростає історичне краєзнавство. Його розвитку великого значення надає Всеукраїнська академія наук, яка сприяє створенню наукових форм історичного краєзнавства. Предметна комісія суспільствознавчого циклу дисциплін Полтавського ІНО визнавала за доцільне «...всі лекційні і семінарські заняття спрямувати в краєзнавчий ухил». Разом з тим навчальний процес не був позбавлений ідеологічних нашарувань: курс «Історії класової боротьби на Полтавщині» був визначений «... центром краєзнавства в ІНО».

На історичному факультеті Полтавського ІНО у цей час працюють такі яскраві особистості, як Володимир Пархоменко, Павло Клепацький, Наталія Мірза-Авакянц. Справжнім ентузіастом краєзнавчої справи у вузі виступав В.О.Пархоменко. Фахово займаючись проблемами Київської Русі, він запропонував для вивчення студентами такі курси: «Краєзнавство у зв'язку з історією матеріальної культури», «Природні багатства Полтавщини», «Історія та економіка Полтавщини». У лютому 1925 року в Полтавському ІНО під керівництвом Володимира Олександровича було створено кабінет краєзнавства, який згодом мав стати осередком науково-дослідної кафедри краєзнавства. З суто навчальною метою також виник і кабінет суспільствознавства. У його історичному відділі знаходилися мапи колонізації Полтавщини, таблиці й діаграми торговельно-економічних зв'язків краю, матеріали до історії селянства ХІХ — ХХ століть. Особливий інтерес студентів викликали колекції грошових знаків і монет, художніх робіт. Археологічний відділ повністю складався зі знахідок, добутих під час розкопок за участю студентів ІНО на території Полтавщини. З ініціативи і під керівництвом професора Пархоменка з 1924 року діяв студентський краєзнавчий гурток, який з часом перетворився на загальноміський та тісно співпрацював з Полтавським науковим товариством при ВУАН.

Наявність серед викладачів гуманітарного циклу ІНО талановитих дослідників і організаторів науки й навчально-виховного процесу спонукала до заснування у

листопаді 1924 року семінару підвищеного типу для обдарованих студентів, що «виявили схильність до наукових досліджень», а в серпні 1926 року — до клопотання перед Укрголовнаукою наркомату освіти про відкриття на базі ІНО науково-дослідної кафедри історії української культури. У проекті положення майбутньої установи зазначалося, що вона «буде працювати в контакті з ВУАН», іншими вузами та кафедрами. На посаду її завідувача одногolosно пропонувалася кандидатура авторитетного історика, професора П.Г. Клепацького. У списку на затвердження кандидатур майбутніх аспірантів зустрічаємо й прізвище майбутнього викладача історії України, ректора педінституту в 1933-1934 роках П.М.Койнаша. Про майбутніх аспірантів у документі говорилося, що «...всі вони скінчили ІНО, працюють у різних установах Полтави (педтехнікум, окрархів, трудшколи), беруть участь у роботі семінару підвищеного типу і науковому товаристві, відомі інституту своїми здібностями до наукової праці». Попри потужний кадровий потенціал, обидві науково-дослідні кафедри через відсутність державного фінансування так і не змогли в повному обсязі розгорнути свою діяльність.

З іменем професора П. Клепацького пов'язана важлива ініціатива у справі покращення навчально-методичного забезпечення студентів. За гострого дефіциту підручників і посібників він започаткував разом із студентами — членами історико-архівного гуртка серію публікацій у «Записках Полтавського ІНО» «Матеріалів до історичної хрестоматії з краєзнавства». У передмові до першого випуску Павло Михайлович так обґрунтовував свій задум: «Матеріалів краєзнавчого характеру з сучасності завжди можна знайти доволі, а от з минулого роздобути важко, особливо для масової школи». Загалом зміст «Записок ІНО» істотно заповнював прогалини у забезпеченні студентів навчальною літературою з історії. На перші чотири їх випуски відгукнувся рецензією відомий київський професор К.Харлампович. Він відзначив, що кількість публікацій засвідчує, що «...з'явилося чимало людей, які працюють у краєвому архіві, ...притому ж архівні розшуки і друкування матеріалів безпосередньо торкається головної мети ІНО».

Наприкінці 1920-их — на початку 1930-их років історію України в Полтавському педінституті викладав П.М.Койнаш. Теплі спогади про свого Вчителя залишила М.І.Малич, колишня студентка і викладач з 53-річним стажем: «Я з великим захопленням слухала його лекції, цікаві, наповнені багатими фактами, позначені прекрасною лекторською майстерністю... Петро Михайлович був чудовим організатором викладацького і студентського колективів, вимогливий і в той же час чуйний, уважний і тактовний; ми, студенти, його дуже любили і шанували, він користувався великим авторитетом, часто зустрічався з студентським активом». У 1934 році П.М.Койнаша було призначено ректором Одеського педінституту, пізніше — заступником наркома освіти УРСР.

З 1932 року вивчає і викладає історію України С.О.Данішев. У біографічному нарисі про нього В.Є.Лобурець називає багато притаманних йому чеснот, характеризує як «одного з найбільш кваліфікованих викладачів інституту», людину «з вражаючою ерудицією», котра «знання вітчизняної історії майстерно передавала студентам і молодим викладачам». Як вчений, він досліджував широке коло проблем історії України, але найбільше уваги приділяв сюжетам з історії рідного краю. Найбільшим доробком С.О.Данішева стала монографія «Великий Жовтень на Полтавщині» (Харків: Прапор, 1969).

Науково-педагогічна діяльність викладачів вітчизняної історії Полтавського педінституту в 1920–1930-их роках проходила у складних політичних умовах. Через систему освіти здійснювався цілеспрямований вплив на свідомість підростаючого покоління у відповідності з комуністичними ідеалами, тому до науково-педагогічних кадрів педагогічних вузів висувалися суворі вимоги щодо класової чистоти і відданості тоталітарній системі. Більшовицька влада і її каральні органи пильно контролювали сферу освіти з метою запобігання опозиційних настроїв. До того ж радянська влада як форма диктатури пролетаріату завжди з підозрою ставилася до інтелігенції, вбачаючи в інтелектуальному середовищі сприятливий ґрунт для виникнення опозиційних настроїв і національного сепаратизму. Політика українізації якраз і продемонструвала величезний патріотичний потенціал освітян і науковців, що зумовило її згортання та активізацію боротьби з «буржуазним націоналізмом». Перша гучна справа Спілки визволення України вихопила з рядів колективу Полтавського ІНО колишнього ректора професора В.О.Щепотьєва, викладачів О.Т.Бузинного, В.С.Воропая. Рішенням суду вони були вислані за межі України. У Дніпропетровську в справі СВУ заарештували історика В.О.Пархоменка, котрий вже кілька років як залишив Полтаву.

У відповідь на розгортання репресій партійна організація інституту розпочала «партійну чистку» професорсько-викладацького складу. Рішенням від 3 вересня 1929 року, серед «вичищених» п'яти осіб, з роботи було звільнено і професора П.Г.Клепацького. Партбюро ухвалило «...просити О.П.К. (окружний партійний комітет — авт.) вжити заходів, щоб їх перекинути в інші міста». Наприкінці грудня 1930 року окреме рішення партбюро приймає про наукову спадщину П.Г.Клепацького: «Підручник П.Г.Клепацького «Огляд джерел по історії України» як ідеологічно не витриманий і політично шкідливий від використання усунути». Опальний професор, вже працюючи в Мелітопольському педінституті, зазнав повторних репресій у 1937 році. Партійні документи цього періоду рясніють закликами до керівників закладів освіти «очистити ряди нашої партії від класово ворожих елементів, опортуністів різних мастей, дворушників, буржуазних переродженців, кар'єристів, шкурників, бюрократів та побутово-розкладених». Таким чином до названих категорій можна було при бажанні зарахувати будь-кого з викладачів чи студентів. Колектив викладачів називають «Полтавською ІНОВською групою націоналістів», а вуз — «центром Полтавської філії СВУ». Продовженням погрому колективу педінституту стали постанови ЦК КП(б)У від 16 березня 1935 року «Про антирадянські виступи і засміченість полтавських вишів — інституту м'ясної промисловості і педагогічного інституту» та від 13 березня 1936 року «Про полтавські вузи».

Боротьба з «націоналізмом» відбувалася під безпосереднім контролем партійних органів та за їхніми вказівками. Як засвідчує С.О.Данішев, котрий у 1935 році очолював міський відділ освіти, «в перших числах березня 1935 року я був викликаний у міськком КП (б)У до помічника секретаря Олефіра, який показав список учителів і запропонував мені зняти цих учителів з роботи як націоналістів... таких учителів було близько 50 чоловік».

По закінченні Другої світової війни у 1945 році відновлює свою роботу історичний факультет, створюється кафедра історії СРСР. Її завідувачем призначається ректор педінституту Ф.А.Редько, який уже в 1947 році успішно захистив кандидатську дисертацію. На жаль, ми не маємо точних відомостей про

стан викладання історії України. Остання викладалася як фрагменти історії СРСР, а в програмах та підручниках вживалася назва Українська РСР.

Хочемо акцентувати увагу на тому, що, незважаючи на жорсткий курс національної політики радянської держави, у Полтавському педінституті українська мова була панівною у системі викладання усіх без винятку дисциплін. Задекларована вченою радою ПДІІ у лютому 1946 року вимога проводити лекційні і семінарські заняття українською мовою поширювалася на всі факультети. Водночас йшлося і про якісний бік мовленнєвої культури викладачів: «В усіх галузях створити мовний режим, відповідно до якого кожний викладач і робітник інституту вважав би себе зобов'язаним подавати своєю мовою зразки мовної культури для студентів». Рівень мовної культури та загальної грамотності останніх у першу чергу потребував істотного поліпшення, у зв'язку з чим усі кафедри зобов'язувалися «не менше двох разів на семестр» розглядати це питання, викладачам необхідно було «пильно стежити за усним мовленням в аудиторії та за її межами і негайно виправляти помилки», «вибірково перевіряти писані матеріали студентів (конспекти лекцій та ін.)» тощо. Ця проблема залишалася актуальною й надалі, загострюючись посиленням русифікації. На початку 1960-их років вчена рада знову констатувала: «Студенти всіх факультетів слабо володіють мовою практично — це не українська літературна мова, а своєрідний суржик — мішанина українських і російських перекручених слів».

У повоєнні десятиліття історію УРСР продовжували викладати С.О.Данішев, Г.І.Кулик, А.Г.Бойко. Неординарним виявився шлях до наукової і викладацької роботи у Григорія Івановича Кулика. Війна застала його аспірантом академії педагогічних наук у Москві. В результаті мобілізації він потрапляє в охоронні війська НКВС, підрозділи яких охороняли партійних і державних діячів. Як згадує донька педагога Н.Г.Марченко, про Й.Сталіна і його кремлівське оточення у Кулика збереглися вкрай негативні враження, про що він ділився з дуже небагатьма близькими людьми. Відразу після війни Г.І.Кулика відрядили до Києва, де він служив в охороні М.С.Хрущова і згадував про нього, як «про дуже демократичну, лояльну, на відміну від московських керівників, людину, але, на жаль, малограмотну і малокультурну». Не маючи бажання служити далі в органах безпеки, він пише кандидатську дисертацію і захищає її у 1948 році. Після цього, попрацювавши у Львівському і Ніжинському педінститутах, у 1951 році переїздить до Полтави.

Навчальні програми та підручники того часу акцентували увагу на проблемах революційної і класової боротьби, успіхах соціалістичного будівництва, провідній ролі комуністичної партії, критиці буржуазно-націоналістичних концепцій історії України тощо. Здебільшого викладачі не наважувалися на відкриті дискусії та висловлювання власних оцінок аби не бути звинуваченими у «антирадянщині». Хрестоматійною і повторюваною з різними емоційними відтінками серед студентів історичного факультету 1970-их років стала фраза, мовлена одним з викладачів кафедри історії КПРС у відповідь на запитання студентів «А що Ви самі думаєте про культ особи Сталіна?»: «Як написано у постанові ЦК КПРС, так я й думаю і вам раджу».

Певним етапом у зростанні статусу та уваги до удосконалення викладання вітчизняної історії можна вважати 1968 рік. Тоді приймається рішення про поділ єдиної кафедри історії на дві самостійні — історії СРСР і УРСР та загальної історії. Першу послідовно очолювали професори В.Є.Лобурець та П.М.Денисовець. Хоча

їхніми основними навчальними дисциплінами були відповідні періоди історії СРСР, предметом наукових досліджень завжди залишалася проблематика історії України і рідного краю. Високо поцінований сучасниками внесок В.Є.Лобурця у розвиток теорії й історії історичного краєзнавства, що надавало позитивного імпульсу у вивченні історичного минулого. Слід відзначити й іншу подвижницю краєзнавчої справи, яка працювала на кафедрі історії СРСР і УРСР з 1978 по 1986 рік, — В.Н.Жук. У своїх численних публікаціях вона розробляла проблеми історії Полтавщини, давньої історії України, українсько-болгарських зв'язків, охорони пам'яток історії і культури. Всі ці матеріали використовувалися у навчальному процесі, більшість із них не втратили своєї актуальності й сьогодні.

Патріархом кафедри історії України тривалий час залишався В.Я.Ревегук. У 1963 році він закінчив історико-філологічний факультет Полтавського педінституту, відпрацював за призначенням 2 роки у Білогірському професійно-технічному училищі Кримської області, старшим лаборантом у Полтавському кооперативному інституті, 1971 року вступає до аспірантури при кафедрі історії УРСР Харківського державного університету. Після захисту в 1975 році кандидатської дисертації незмінно працював на посаді доцента кафедри рідного вузу. Він був єдиним викладачем, який читав курс історії Української РСР у 1970–1980-их рр. Його людські й професійні чесноти завжди вабили студентів до спілкування, а гострий розум, відкритість, простота, почуття гумору робили загальним улюбленцем. Авторитет і повагу колег В.Я.Ревегук завоював наполегливою працею на ниві наукових досліджень як автор 16 монографій та понад 100 інших наукових праць.

Суспільно-політичні пріоритети другої половини 1980-их років, поступово ламали застарілі консервативні стереотипи у свідомості викладачів кафедр історичного факультету. Нові виклики порушили проблему вибору як для викладачів старшого, так і молодшого покоління: або перебороти страх і сумніви перед переосмисленням методології і фактології вітчизняної історії і глибоко вивчити її, або відступити. Україна стояла на порозі незалежності.

Становлення нинішньої, сучасної кафедри історії України пов'язане з проголошенням незалежності нашої країни в 1991 році. Саме тоді вивчення курсу вітчизняної історії було впроваджено на всіх факультетах інституту, що й зумовило потребу в об'єднанні викладачів цієї дисципліни у складі однієї кафедри (листопад, 1991 року).

Перед колективом фахівців з вітчизняної історії постало складне, але шляхетне завдання: перетворити історію України з *terra incognita*, якою вона була в часи, коли учні й студенти краще знали битву під Фермопілами, аніж битву під Берестечком, коли Наполеон і Кромвель були ближчими й знанішими, аніж Гуня, Косинський, Острияниця чи Трясило, — на усвідомлено потрібні знання, цікавий і важливий навчальний предмет.

Працювати доводилося у вкрай важких умовах: були відсутні навчальна література, програми з курсу, будь-яке його методичне забезпечення. Викладачі йшли неторованим шляхом, розробляючи авторські програми, вибудовуючи систематизовані лекційні курси з розрізнених і поодиноких публікацій початку доби незалежності.

Кафедра працювала як колектив однодумців, очолюваний молодим і амбітним науковцем — кандидатом історичних наук, доцентом (нині — доктором історичних наук, професором) А.М.Киридон. Фахівці кафедри забезпечували викладання курсу

історії України на всіх факультетах інституту, крім історичного, де спеціалісти з вітчизняної історії працювали у складі кафедри історії східного слов'янства (з квітня 1993 року — історії України), очолюваної доктором історичних наук, професором В.Є.Лобурцем.

У квітні 1997 року керівництвом навчального закладу з метою оптимізації викладання курсу вітчизняної історії було здійснено чергову реорганізацію кафедр: припинила своє існування кафедра історії України на історичному факультеті, а її викладачі ввійшли до складу кафедр всесвітньої історії та кафедри історії України, що діяла з 1991 року як загальноінститутська.

Потужний науково-педагогічний потенціал реорганізованої кафедри історії України дозволив їй повністю забезпечити викладання курсів вітчизняної історії як на історичному, так і на всіх інших факультетах інституту (з грудня 1999 року — університету). На кафедрі в цей час працювали доктори історичних наук, професори В.О.Пашенко, О.О.Нестуля, кандидати історичних наук, доценти Л.Л.Бабенко, Т.П.Демиденко, І.І.Діптан, А.М.Киридон, П.В.Киридон, А.О.Овсяницький, В.Я.Ревегук, Р.А. Сітарчук, асистент Р.Л.Гавриш.

З квітня 1997 року статус кафедри не змінювався, її послідовно очолювали в ці роки кандидат історичних наук, доцент А.М.Киридон, доктор історичних наук, професор В.О.Пашенко, доктор історичних наук, професор Ю.В.Волошин, нині — доктор історичних наук Л.Л. Бабенко.

Важливим етапом в історії кафедри було перше десятиліття 2000-их рр. Склад кафедри поповнився молодими викладачами — випускниками історичного факультету. До досвідчених викладачів професорів В.О.Пашенка, Ю.В.Волошина, доцентів Л.Л.Бабенко, П.Я.Гавриша, Т.П.Демиденко, І.І.Діптан, О.П.Єрмака, П.В.Киридона, В.Я.Ревегука, Р.А.Сітарчука приєдналися О.В.Коваленко, Л.І.Шаповал, Т.О.Лахач, І.О.Сердюк, О.А. Гура. У 2009-2010 рр. з 13 штатних працівників було 2 — доктори історичних наук, професори, 7 — кандидати історичних наук, доценти, 2 — кандидати історичних наук, старші викладачі, 2 — асистенти). Кафедра забезпечувала викладання таких курсів на історичному факультеті: «Давня історія України», «Середньовічна історія України», «Нова історія України», «Новітня історія України», «Археологія», «Шкільний курс історії та методика його викладання», «Актуальні проблеми методики навчання історії», «Етнографія України», «Історіографія історії України», «Організація краєзнавчих досліджень, архівознавство, музеєзнавство», «Спеціальні історичні дисципліни», «Історія і культура рідного краю» та ін., а також спецкурси та спецсемінари з актуальних проблем вітчизняної історії.

Реформування системи вищої освіти в Україні безпосередньо торкнулося й діяльності кафедри. Зокрема в рамках розширення умов ліцензійної діяльності університету, введення нових спеціальностей кафедра запропонувала ввести нову спеціальність 032 Історія та археологія. Були розроблені освітньо-професійні програми з цієї спеціальності рівня бакалавр (гарант проф. Л.Л. Бабенко) та рівня магістр (гарант проф. П.В. Киридон, з 2019 р. — проф. Сердюк І.О.). Також розроблена магістерська освітньо-професійна програма зі спеціальності 031 Релігієзнавство (гарант проф. Р.А. Сітарчук). Студентам також пропонується додаткова спеціалізація «Музеєзнавство та музейна справа».

З 2001 року, коли на історичному факультеті почала діяти магістратура, фахівці кафедри забезпечували викладання курсів, які сприяли формуванню сучасного

вчителя історії-інтелектуала й дослідника-науковця. З магістрантами працювали досвідчені викладачі кафедри В.О. Пащенко, А.М. Киридон, П.В. Киридон, В.Я. Ревегук, Л.Л. Бабенко, Ю.В. Волошин, Р.А. Сітарчук, Т.П. Демиденко. Під науковим керівництвом викладачів кафедри успішно виконувалися кваліфікаційні магістерські роботи, а випускники магістратури поповнювали склад кафедри як аспіранти й докторанти.

На кафедрі історії України з 1992 року діє аспірантура. Керівництво науково-дослідною роботою молодих вчених здійснювали доктори історичних наук, професори В.Є.Лобурець, академік АПН України В.О.Пащенко, О.О.Нестуля (нині — ректор Полтавського університету економіки і торгівлі), Ю.В.Волошин, А.М.Киридон, П.В.Киридон, Л.Л. Бабенко, Р.А. Сітарчук. Упродовж 1992-2018 років навчання в аспірантурі закінчили понад пів сотні молодих дослідників, абсолютна більшість яких успішно захистили кандидатські дисертації, а колишні випускники аспірантури Ю.В.Волошин, Р.А.Сітарчук, О.А. Гура, Т.В. Жалій, Т.О.Лахач, І.О.Сердюк, Л.І.Шаповал, О.А. Бороденко нині працюють на кафедрі викладачами. На інших кафедрах історичного факультету й університету працюють випускники аспірантури кафедри історії України Ю.В. Вільховий, О.П. Лахно, Л.М. Швець, В.А. Дмитренко, В.І. Дмитренко, О.В. Сакало, О.В. Лук'яненко, В.В. Нагорний, К.Б. Пивоварська та ін.

Для аспірантів була організована така нова форма удосконалення фахової майстерності як постійно діючий семінар «Методика та організація наукових досліджень в галузі вітчизняної історії», в якому проводили заняття наукові керівники, досвідчені професори, запрошені відомі науковці. Новації в підготовці науково-педагогічних кадрів були запроваджені відповідно до реформи вищої освіти. На кафедрі було розроблено освітньо-наукову програму (гарант проф. Ю.В. Волошин) з чотирирічним терміном навчання, яка передбачає підготовку фахівців за спеціальністю 032 Історія та археологія.

З 1999 року при кафедрі почала свою діяльність докторантура, біля витоків створення якої стояв акад. В.О. Пащенко. За час її існування підготовку й захист докторських дисертацій здійснили викладачі кафедри Ю.В.Волошин, Л.Л.Бабенко, Р.А. Сітарчук, І.О. Сердюк, О.В. Лук'яненко. Нині за крок до здобуття наукового ступеня доктора історичних наук знаходяться докторанти О.В. Коваленко, О.А. Бороденко.

Кафедра історії України є потужним осередком наукових досліджень, знаним не тільки в Полтаві, Полтавській області, але й в Україні та за її межами. Наукові дослідження зосереджені у рамках наукових шкіл. З 1994 року під керівництвом акад. В.О.Пащенка функціонувала наукова школа «Історія релігії, церкви і їх взаємовідносин із державою в Україні». Під керівництвом очільника наукової школи і в межах її проблематики захистили дисертації доктори історичних наук Ю.В.Волошин, Р.А. Сітарчук, Л.Л. Бабенко, кандидати історичних наук Ю.В.Вільховий, О.П.Лахно, Л.М. Швець, Т.В.Нагорна та ціла плеяда інших науковців. Керівник школи — дійсний член АПН України В.О.Пащенко — автор понад 500 наукових праць. Нині естафету координування дослідницької проблематики державно-конфесійних відносин утримують Р.А. Сітарчук та Л.Л. Бабенко. Другим науковим осередком є наукова школа проф. Ю.В. Волошина. Його учні й однодумці вивчають проблеми соціальної історії, історичної демографії періоду Гетьманщини. Результати наукових досліджень Ю.В. Волошина, І.О.

Сердюка знайшли позитивний резонанс у зарубіжному науковому середовищі. Проблеми радянського минулого досліджують Л.Л. Бабенко та П.В. Киридон і їхні учні.

Важливим напрямком наукових досліджень на кафедрі є археологія. Результативними є пошуки докторанта О.В. Коваленко, яка спільно з науковими установами України реалізовує цікаві проекти. Традиційною темою дослідження доцента П.Я. Гавриша залишався древній Гелон (Більське городище). Загалом викладачі кафедри плідно здійснюють наукові дослідження в галузі етнології та етнографії (доц. Л.І. Шаповал), історичного краєзнавства, історії Полтавщини, історії українського козацтва та ін.

Кафедра історії України здійснює наукову співпрацю в рамках угод про наукове співробітництво з Інститутом історії України, Інститутом фольклору та етнографії імені М. Рильського. Інститутом географії НАН України, Інститутом керамології та музейними установами, іншими університетами України. Також за останні два десятиліття кафедра підтримувала співпрацю з зарубіжними науковими центрами, зокрема Дахау-Форум (м. Дахау, Німеччина); німецько-українським науковим об'єднанням імені Ю.Бойка-Блохина при Українському Вільному Університеті (м. Мюнхен, Німеччина); Саскачеванським університетом імені Святого Томаса (Канада), Чеською асоціацією усної історії.

Проф. Ю.В.Волошин здійснював керівництво Полтавською робочою групою міжнародного проекту з усної історії «Книги пам'яті в'язнів Дахау» (2006 рік), а також координацію (разом з доктором Н.Ханенко-Флізен, Канада) усної історичного проекту «Деколективізація в Україні» спільно з Центром усної історичних досліджень Саскачеванського університету (Канада). Державні наукові теми з залученням державного фінансування виконувалися під керівництвом В.О. Паценка, Ю.В. Волошина, а в 2018 р. в напруженій конкурентній боротьбі з-поміж кількох сотень поданих тем переміг І.О. Сердюк. Наказом ректора на базі кафедри створено науковий центр з вивчення проблем дитини і дитинства за часів Гетьманщини.

Потужний науковий потенціал кафедри знаходить підтвердження в показниках загальноуніверситетського рейтингу, згідно з яким за кількістю й обсягом наукових публікацій, кількістю публікацій у виданнях, зареєстрованих у міжнародних наукометричних базах колектив кафедри історії України посідав 1-3 місця серед 38 кафедр навчального закладу. Викладачами кафедри упродовж 2000-их рр. було опубліковано більше 60 монографій, підручників, посібників. Л.Л.Бабенко, Т.П.Демиденко, І.І.Діптан, О.П.Єрмак, А.М.Киридон, П.В.Киридон, В.Я.Реvegук підготували у складі авторського колективу історичний нарис «Полтавщина», за що були удостоєні обласної премії імені Панаса Мирного. Активну участь у підготовці 1-5 томів науково-документальної серії «Реабілітовані історією. Полтавська область» взяли науковці кафедри Л.Л.Бабенко (член обласної редколегії), Т.П.Демиденко, О.П.Єрмак. Науковці кафедри О.П.Єрмак, П.В.Киридон та В.Я.Реvegук стали співавторами шкільних підручників із запровадженого в школах області курсу «Історія Полтавщини», а доцент І.І.Діптан спільно з професором П.А.Кравченком підготувала навчальний посібник з грифом МОН України «Українське козацтво: соціально-історичний нарис».

Викладачі кафедри беруть активну участь в організації та проведенні наукових конференцій, семінарів, круглих столів тощо. Так, лише впродовж 2008-2009

навчального року кафедрою були проведені Міжнародна наукова конференція «Гадяцька унія 1658 року: контрверсії минулого і сучасність (4-5, 16-17 вересня 2008 року), Всеукраїнська наукова конференція «Постать Симона Петлюри в історії та національній пам'яті» (20-22 травня 2009 року), Міжнародна науково-практична конференція «Полтавська битва 1709 року в історичній долі України, Росії, Швеції та інших країн» (10-12 червня 2009 року). З 2009 р. кафедра є організатором регулярного проведення таких конференцій як «Череванівські наукові читання» та з 2006 р. – «Держава і Церква в новітній історії України». Вони щороку об'єднують десятки фахівців-науковців з України та зарубіжних наукових центрів, які приїжджають до Полтавського педуніверситету. Кафедра підтримує тісні зв'язки з Полтавським інститутом післядипломної професійної освіти імені М.В. Остроградського, організовує науково-методичні семінари для вчителів історії, за наслідками роботи яких публікуються збірники статей.

Методична робота на кафедрі спрямовується насамперед на підготовку необхідних матеріалів для навчальної роботи студентів і магістрантів. Поліпшенню методичного забезпечення викладання дисциплін сприяє також робота методичного семінару кафедри, в межах якого аналізуються новітні технології навчання у вишах, досвід колег-кафедралів. Для вчителів міста і області упродовж десятків років щедро ділилися своїм досвідом і знаннями проф. П.В. Киридон, А.М. Киридон, доц. О.П.Єрмак, Т.П.Демиденко. Нині професори Ю.В. Волошин, Л.Л. Бабенко, І.О. Сердюк читають цикли лекцій з історії України, історіографії вітчизняної історії, методики навчання історії. Л.Л.Бабенко, Ю.В. Волошин, П.Я.Гавриш, Т.П.Демиденко, О.П.Єрмак, О.В.Коваленко, Л.І. Шаповал, Т.О. Лахач, О.А. Бороденко, О.А. Гура впродовж багатьох років є членами журі обласного і міського етапів олімпіад з історії, конкурсів-захистів наукових робіт МАН, учнівських історичних турнірів. Ю.В. Волошин та Т.В. Жалій входять до складу журі обласного щорічного конкурсу «Учитель року». Викладачами кафедри систематично проводяться консультації для вчителів — керівників учнівських науково-дослідницьких робіт. Науковим керівником школи нового типу — Карлівської гімназії імені Н.В.Герасименко — впродовж десятка років працювала Т.П.Демиденко. Колектив кафедри завжди вдало поєднував зрілу майстерність досвідчених викладачів та завзяття й ентузіазм молоді. Так, гідні високої поваги колеги, які понад три десятиріччя займалися науково-педагогічною діяльністю в університеті, ветерани кафедри — професор В.О.Пащенко, доценти О.П. Самойленко, А.О. Овсяницький, В.Я.Ревегук, О.П.Єрмак, Т.П.Демиденко. На превеликий жаль свій земний шлях упродовж останніх кількох років завершили Володимир Олександрович Пащенко, Олександр Павлович Самойленко, Віра Никанорівна Жук, Петро Якимович Гавриш, Римма Леонідівна Гавриш, Петро Васильович Киридон, Віктор Якович Ревегук.

Зазначимо, що науково-педагогічна діяльність викладачів кафедри історії України за роки незалежності відзначена державними й відомчими нагородами: 4 — Заслужений працівник освіти України (В.О.Пащенко, П.В. Киридон, Л.Л. Бабенко, Р.А. Сітарчук), 1 — Заслужений діяч науки і техніки України (О.П.Єрмак), 4 — Відмінники освіти України (В.О.Пащенко, Л.Л.Бабенко, Т.П.Демиденко, О.П.Єрмак), 6 — лауреати премії Полтавської міської ради імені Самійла Величка (В.О.Пащенко, Ю.В.Волошин, І.І.Діптан, О.П.Єрмак, Л.Л. Бабенко, Р.А. Сітарчук), 6 — лауреати обласної премії імені Панаса Мирного (В.О.Пащенко, Л.Л.Бабенко,

Т.П.Демиденко, І.І.Діптан, О.П.Єрмак, В.Я. Ревегук), 2 – лауреат єпархіальної премії імені преподобного Паїсія Величковського (Л.Л. Бабенко, І.О. Сердюк), 1 – Почесний краєзнавець України (Л.Л. Бабенко). Всі викладачі мають численні грамоти і подяки МОН України, Полтавської ОДА, Полтавської обласної ради, Полтавської міської ради, Департаменту освіти Полтавської ОДА, керівництва університету.

Кафедра історії України, переступивши межу 100-літнього ювілею історичного факультету, налічує 11 викладачів, 1 старшого лаборанта. У її складі працюють 4 доктори історичних наук (Л.Л. Бабенко, Ю.В. Волошин, Р.А. Сітарчук, І.О. Сердюк), 6 кандидатів історичних наук (О.А. Бороденко, О.А. Гура, І.І. Діптан, Т.В. Жалій, Т.О. Лахач, Л.І. Шаповал), 1 асистент, фахівець з багаторічним досвідом практичних археологічних досліджень Р.С. Луговий.. Кафедра очікує успішного завершення наукових досліджень докторанток кафедри О.В. Коваленко та О.А. Бороденко. Посаду старшого лаборанта кафедри обіймала М.А. Діденко, людина відповідальна й компетентна, а нині їй на зміну прийшла випускниця історичного факультету А.В. Коротка, яка вболіває за результати роботи кафедри, працює над самоудосконаленням фахових навичок. .

Вирішуючи проблеми нових викликів часу, кафедра історії України усвідомлює, що її сучасний поважний статус, успіхи й досягнення були б неможливі без подвижницької праці попередників. У різні часи історію кафедри творили, тривалий чи нетривалий час працюючи у її складі, маючи різний масштаб діяльності та ваги в науковому світі, такі викладачі і лаборанти, як Д.І.Багалій, О.С.Башкат, М.К.Бойко, О.М.Васильєва, В.А.Войналович, О.Г. Волошина, Р.Л. Гавриш, О.В. Гайдар, В.Я. Горошочок, С.О. Данішев, П.М. Денисовець, В.О. Демиденко, С.В. Дивуленко, В.Н.Жук, А.І. Злидар, С.Б. Іващенко, Г.Т. Капустян, І.А. Касимова, П.Г. Клепацький, П.М. Койнаш, Л.В. Колодочка, Г.І. Кулик, Т.В. Куликова, Л.С. Ліхіна, В.Є. Лобурець, Н.А.Лукомська, Н.Ю.Мірза-Авак'янц, О.Б. Мірошніченко, Л.А.Нестуля, О.О. Нестуля, Л.М.Новохатько, А.О.Овсяницький, В.М. Орлов, В.О.Пархоменко, К.Б. Пивоварська, Н.І.Пироженко, І.М.Рева, І.Ф.Рибаков, М.І.Самойленко, О.П.Самойленко, М.М.Тарасов, П.М.Тригуб, Т.В.Тронько, І.А.Христенко, Н.Я.Цехмістро, А.С.Черевань, С.П.Юренко.